

תיאוריות של אמריקאניזציה - השפעתן על החינוך היהודי בארצות-הברית בראשית המאה ה-20

י. עירם

אוניברסיטת בר-אילן, רמת גן, ישראל

משנת 1881 (רצח הצאר אלכסנדר השני, אשר סימן את ראשיתן של פרעות רבות היקף בקרב יהודי רוסיה), ועד שנת 1914 (פרוץ מלחמת העולם הראשונה) הגרו לארה"ב למעלה ממיליון וחצי יהודים. רובם הגרו מרוסיה, מפולין וממדינות אחרות מדרומה ומזרחה של אירופה (BRUMBERG, 1986). ההגירה היהודית באותן השנים היוותה כעשרה אחוזים מכלל המהגרים לארה"ב. הגירה מאסיבית זו (15-13 מיליון) גרמה ל"דאגה" בקרב המנהיגות הפוליטית והחברה האמריקאית בכלל וכמובן גם בקרב המנהיגות החינוכית באותה תקופה.

ואכן, על מערכת החינוך הציבורית הוטלה המשימה להפוך את המהגרים ל"אמריקאים". על רקע דאגה זו התפתחו "תיאוריות של אמריקאניזציה", אשר ברובן דגלו בצורה זו או אחרת בצורך להטמיע את המהגרים החדשים בחברה האמריקאית. היינו, למנוע את ריכוזם בקבוצות ובשכונות שם קל להן להמשיך ב"מנהגייהם, אורח חייהם ואמונותיהם" (CREMIN, 1965; CUBBERLEY, 1909). כל זאת כדי להטמיעם והפיכתם לחלק מן "הגזע האמריקאי (!) שלנו". המשימה שהוטלה בראש וראשונה על החינוך הציבורי: היתה "לטעת בילדי המהגרים... את התפיסה האנגלו-סכסית של הוגנות, חוק וסדר... וכיבוד השלטון והמוסדות הדמוקרטיים".

גם בקרב מנהיגי הקהילה היהודית בארה"ב ובעיקר בעיר ניו-יורק, שאלה התנקזו מרבית המהגרים היהודים או ששמשה להם תחנת מעבר, התעוררה הדאגה לגבי שילובם של המהגרים ובעיקר ילדיהם בחברה האמריקאית.

אחת היוזמות הבולטות להתמודדות עם הסוגיה הזו, באה לידי ביטוי בהקמת ארגון "הקהילה של יהודי ניו-יורק" בשנת 1908, ובמסגרתה תפסה מקום של כבוד "הלשכה לחינוך יהודי" שהוקמה בשנת 1910 (Goren 1970).

במסגרת הרצאה זו תידונה שלוש גישות ואינטרפרטציות ליישומן של "תיאוריות האמריקאניזציה", שבאו לידי ביטוי בספריהם של שלושה אנשי חנוך בולטים בחינוך היהודי בתקופה הנידונה: דושקין (1918), ברקסון (1920), וגאמורן (1924).

בסיכום תיבדק מידת השפעתן של תיאוריות אלו, בלבושן המאוחר יותר, על מדיניות קליטת העליה, "כור היתוך" ו"מיזוג גלויות", בשנים הראשונות שלאחר קום המדינה.

מקורות:

1. עירם, יעקב, הלכה ומעשה בחינוך היהודי. תל-אביב: גומא – ספרי מדע ומחקר, צ'ריקובר מוציאים לאור, תשל"ז.
2. Berkson, Isaac B. Theories of Americanization: A Critical Study with Special Reference to the Jewish Group. New York: Teachers College, Columbia University, 1920.
3. Cremin, Lawrence A. The Transformation of the School: Progressivism in American Education 1876-1957. New York: Alfred A. Knopf, 1961.
4. Dushkin, Alexander M. Jewish Education in New York City. New York: Bureau of Jewish Education, 1918.
5. Cubberley, Elwood P. Changing Conceptions of Education. Boston: Houghton, Mifflin, 1909.
6. Gamoran, Emanuel. Changing Conceptions in Jewish Education. New York: Macmillan, 1924.
7. Goren, Arthur A. New York Jews and the Quest for Community: The Kehillah Experiment, 1908-1922. New York and Philadelphia: Columbia University Press and the JPS, 1970.